

Švýcarské jaro: Konference na téma demokracie očima moderátora

03. 04. 2013 13:00

Ve středu 27. března se v Liberci na Technické univerzitě jako připomenutí 20. výročí uznání České republiky Švýcarskem v roce 1993 uskutečnila akce „Švýcarské jaro“ a v jejím rámci a pod patronací a za účasti velvyslance Švýcarské konfederace v ČR Andre Regliho, ministra vlády kantonu St. Gallen Willi Haaga, dalších švýcarským představitelů, místopředsedy senátu Přemysla Sobotky, hejtmana Libereckého kraje Martina Půty, dalších radních Libereckého kraje, ale také celé řady dalších osobností, občanů a studentů konference na téma demokracie. Předmětem konference bylo porovnávání politických systémů ČR a Švýcarska a diskuze se točila především kolem výhod a nevýhod prvků přímé demokracie – referendum a občanská iniciativa, kterými je Švýcarsko pověstné. Já měl tu čest a povinnost tuto konferenci moderovat.

Referendum je ve Švýcarsku skutečně fenomén, je velmi časté, vyhlašuje se pravidelně tak 4x do roka a obecně platí, že jeho výsledek je pro politickou reprezentaci vždy závazný (ale nevylučuje se možnost opakovaného hlasování o téže otázce, třeba po roce, po dvou. Referendum je povinné, když se jedná o změnu ústavy nebo členství v mezinárodních organizacích, fakultativně je možno vyhlásit referendum téměř vždycky, o všech nových zákonech či změnách těch stávajících. Pro zajímavost, hlasovat prý nelze o platech státních zaměstnanců ... Rovněž všechny parlamenty na různých úrovních přijaté zákony podléhají kontrole občanů prostřednictvím možnosti vyvolat k danému zákonu lidové hlasování. Když výbor, kteří si občané založí, sežene potřebné množství podpisů, je povinnost o nově přijatém zákonu vypsát v zákonem stanovené době referendum. A podle jeho výsledku buď zákon vstoupí v platnost nebo také ne. Rovněž mohou občané sami prostřednictvím tzv. občanské iniciativy navrhnout nové zákony. Opět, když výbor sežene dostatečné množství podpisů, uskuteční se o návrhu nového zákona referendum

Relevantní otázkou zřejmě je a vždycky bude, zda se politici prostřednictvím uplatnění prvku

přímé demokracie – referenda vlastně svým způsobem nezbavují své odpovědnosti za výsledek svého politického působení. Mohou pak přece vždycky říci, když to nebude fungovat, „já to nechtěl, ale referendum rozhodlo“. Na druhou stranu jsou však někdy na pořadu dne otázky natolik zásadní, že by stálo zato, se „zeptat“ na názor lidí, zvláště když tuto záležitost neměly politické strany před volbami ve svém volebním programu, a voliči je tak nemohli volit i kvůli názoru politické strany na tu či onu věc. Ale já osobně bych byl, pokud jde o vztah zastupitelské a přímé demokracie docela opatrný. Naše tradice je totiž (na rozdíl např. od švýcarské, když ústavně je Švýcarsko založeno na dvou věcech – politickém konsensu a ... právě referendu!) založena spíše na zastupitelské demokracii! A když už referendum, tak vyvážené ve vztahu k institutům demokracie zastupitelské.

Pokud jde právě o tu zastupitelskou demokracii, něco by se podle mě, hlavně pokud jde o vyšší volební účast občanů ve volbách všeho druhu, změnit mohlo a mělo. Velmi bych se přimlouval za zavedení korespondenční formy hlasování (jako ve Švýcarsku) na všech úrovních voleb v ČR prostřednictvím pošty! Stále nejsme příliš spokojeni s relativně nízkou volební účastí. Jsem osobně velmi přesvědčen, že kdyby voliči nemuseli chodit do volebních místností, a alternativně měli možnost hlasování i poštou, byla by volební účast určitě vyšší. A když už chodit volit osobně, proč jen ve dvou volebních dnech, ale ne i předem (třeba týden před dnem voleb) do vybrané volební místnosti na radnici (zase jako ve Švýcarsku). Prostě jít třeba už v pondělí z nákupu, zajít na radnici a vhodit svůj volební lístek do urny. A pokud jde o 2. kolo voleb do senátu, dlouhodobě a zatím marně velmi doporučuji, aby i v tomto případě byly volební lístky doručovány všem voličům do místa jejich trvalého pobytu ještě před hlasováním, aby je nedostávali až ve volební místnosti. Podle mě by takovýto volební lístek v poštovní schránce více „ponoukal“ voliče k návštěvě volební místnosti, když jinak je účast voličů ve 2. kole senátních voleb velmi tristní ...

Prostě cílem každé demokracie by mělo být, aby se na ní podílelo co největší množství občanů! Ať už to bude zaváděním prvků přímé demokracie – referenda, nebo i nejrůznějšími organizačně-technickými opatřeními, pokud jde o nastavení podmínek pro zvyšování volební účasti při volbách. Ale třeba aktuálně poslední volby do poslanecké sněmovny a „vykroužkování“ pomocí preferenčních hlasů mnohých dnes už téměř bývalých politiků ... z politiky, je možná i tou nejlepší pozvánkou k těm volbám dalším.

Ono to nakonec možná v rozdílných politických systémech ani tak není. Můj asi oprávněný dojem je, že ve Švýcarsku by to velmi dobře fungovalo, i kdyby tam referendum a občanské iniciativy třeba neměly, a naopak u nás větší zavádění prvků přímé demokracie všechno rozhodně nespasí. Každopádně jsou obdobné diskuze jako v Liberci v rámci Švýcarského jara o různých formách demokracie velmi zajímavé a chci věřit, že i pro občany, studenty a také politiky, kteří se konference zúčastnili, i přínosné.

Jiří Němec

Autor byl moderátorem Konference o demokracii v rámci „Švýcarského jara“ v Liberci